

شورای عالی حوزه علمیه قم

مدرسه علمیه فاطمه الزهراء (سلام الله علیها)

شهرستان خمینی شهر

عنوان مقاله:

ابعاد آزادی انسان از منظر قرآن و حدیث

(با تأکید بر نقد شبهات)

استاد راهنما:

استاد ابراهیم رضایی

مؤلفان:

مهری کرمی

الهه صالحی

ضرورت این پژوهش به جهت رفع شبهاتی است که به بزرگترین منبع مسلمانان یعنی قرآن وارد می آورند و سعی در سست کردن مفاهیم آن جهت رسیدن به آزادی ای که خود معنا کرده اند، دارند. از این رو مفهوم حقیقی آزادی و ابعاد آن مورد بررسی قرار می گیرد و سعی در پاسخ دادن به شبهاتی است که در رابطه با این موضوع به آیات مرتبط در قرآن وارد کرده اند. در این راستا با مراجعه به آیات مرتبط، کتاب های تفسیری و روایی، شبهات وارد شده بر این موضوع بررسی خواهد شد. در این پژوهش ابتدا به تعریفی از بعد مورد بررسی، پرداخته شده است و سپس سعی در جمع آوری آیات و روایات مرتبط شده و در آخر به برخی شبهات وارد آمده بر این دو بعد پاسخ داده شده است.

آنچه به نظر می رسد اینکه در هر قسمت اکثر شبهه های وارد شده به علت عدم توجه به معنای دقیق لغت، سیاق آیات و یا تعمد در برداشت شخصی باعث شده است تا مفهومی را به آن آیه و یا واژه متصل کنند تا برداشتی شبهه برانگیز را به ذهن برساند و گامی جهت سست کردن اعتقادات دینی باشد.

کلید واژه ها: قرآن، سنت، تفسیر موضوعی، آزادی، شبهات

۱	مقدمه
۱	مفهوم شناسی
۱	آزادی
۲	حریت
۳	اختیار
۳	قلمرو آیات و احادیث
۴	پیشینه
۴	پیشینه موضوع
۴	پیشینه پژوهش
۵	مقاله ها
۶	الف) آزادی اندیشه و عقیده
۶	۱. تعریف آزادی اندیشه و عقیده
۸	۲. آزادی اندیشه در قرآن
۱۳	۳. آزادی اندیشه در روایات

- شبهات-----۱۵
- ب) آزادی بیان-----۲۱
۱. تعزیف آزادی بیان-----۲۱
۲. ضرورت آزادی بیان-----۲۳
۳. آزادی بیان در قرآن-----۲۴
- ۱-۳. قرآن مصداقی برای آزادی بیان-----۲۵
- ۲-۳. اشارات قرآن به آزادی بیان-----۲۶
- ۱-۲-۳. امر به معروف و نهی از منکر-----۲۷
- ۲-۲-۳. مشورت-----۲۸
- ۳-۲-۳. نهی از کتمان حق-----۳۰
- ۳-۲-۴. جدال احسن-----۳۲
- ۳-۲-۵. گزینش بهترین-----۳۴
- ۳-۲-۶. برهان طلبی-----۳۴
۴. آزادی بیان در روایات-----۳۶
۵. شبهات آزادی بیان-----۳۷
- ۱-۵. ایجاد گمراهی در آزادی-----۳۷

۵-۲. آسیب پذیری جامعه در آزادی بیان-----۳۸

۵-۳. ممنوعیت کتب ضاله در فقه اسلامی-----۳۹

ج) آزادی در پوشش-----۴۰

۱. پوشش در لغت-----۴۰

۱-۱. پوشش-----۴۰

۱-۲. لباس-----۴۱

۱-۲-۱. جلباب-----۴۲

۱-۲-۲. خمار-----۴۳

۲-۳. حجاب-----۴۴

۲. حدود آزادی پوشش در قرآن-----۴۵

۲-۱. آیه حجاب-----۴۶

۲-۲. آیه لزوم پوشش-----۴۷

۲-۳. آیات تعیین کننده حدود پوشش-----۴۸

۲-۴. آیه خمار-----۴۸

۲-۵. آیه جلباب-----۵۰

۳. حدود آزادی پوشش در روایات-----۵۲

۳. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، ۱۳۸۵، دعائم الاسلام، قم، مؤسسه آل البيت (عليهم السلام).
۴. ابن فارس، احمد بن فارس، ۱۴۰۴ق، معجم مقاييس اللغة، قم، مكتب الاعلام الاسلامی.
۵. ابن منظور، محمد بن مکرم، ۱۴۱۴ق، لسان العرب، بیروت، دار صادر، سوم.
۶. اسحاقى، حسین، ۱۳۸۴، آزادی در اسلام و غرب، قم، مرکز پژوهش های اسلامی.
۷. اکبری، محمدرضا، ۱۳۷۸، حجاب در اثر ما، تهران، پیام آزادی، پنجم.
۸. ایازی، محمدعلی، ۱۳۷۹، آزادی در قرآن، تهران، ذکر، اول.
۹. جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۸۸، تسنیم، قم، اسراء، چهارم.
۱۰. _____، ۱۳۷۷، زن در آینه جلال و جمال، قم، مرکز نشر اسراء، پنجم.
۱۱. جوهری، اسماعیل بن حماد، ۱۳۷۶ق، تاج اللغة و صحاح العربیة، بیروت، دارالعلم للملایین.
۱۲. چراغی، علی، ۱۳۹۳، حجاب و عفاف، ایلام، جوهر حیات.
۱۳. حاج سید جوادی، احمد صدر، ۱۳۹۱، دائره المعارف تشیع، تهران، مؤسسه انتشارات حکمت، اول.
۱۴. حر عاملی، محمد بن حسن، ۱۴۰۹ق، وسائل الشیعه، قم، آل البيت.
۱۵. _____، ۱۴۲۵ق، اثبات الهداه، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.
۱۶. حداد عادل، غلامعلی، ۱۳۸۹، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، تهران، سروش، پنجم.
۱۷. حسینی، ابراهیم، ۱۳۸۹، شخصیت و حقوق زن، قم، دفتر نشر معارف، دوم.
۱۸. حسینی دشتی، مصطفی، ۱۳۹۳، معارف و معاریف، تهران، سپید موی اندیشه، اول.

۱۹. داوودی نژاد، مسلم، ۱۳۹۶، رازهای ارتباط با جنس مخالف، قم، مهر دلداری، شانزدهم.
۲۰. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ۱۴۱۲ق، مفردات الفاظ القرآن، بیروت، دارالشامیه.
۲۱. رضایی اصفهانی، محمدعلی، ۱۳۹۲، شبهات روز آمد، قم، پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، اول.
۲۲. زمخشری، محمود بن عمر، ۱۴۰۷ق، الکشاف، بیروت، دارالکتب العربی، سوم.
۲۳. شبیر، عبدالله، مترجم محمدرضا جباران، ۱۳۹۱، اخلاق، هجرت، ۱۹.
۲۴. صادقی تهرانی، محمد، ۱۳۶۵، الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن، قم، انتشارات فرهنگ اسلامی.
۲۵. صدر، رضا، ۱۳۸۶، زن و آزادی، قم، مؤسسه بوستان کتاب، پنجم.
۲۶. طباطبائی، محمدحسین، المیزان فی التفسیر القرآن، قم انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، پنجم.
۲۷. طبرسی، حسن بن فضل، ۱۳۷۰، مکارم الاخلاق، قم، الشریف الرضی.
۲۸. طبرسی، فضل بن حسن، ۱۳۷۲، مجمع البیان فی التفسیر القرآن، تهران، انتشارات ناصر خسرو، سوم.
۲۹. طریحی، فخرالدین بن محمد، ۱۳۷۵، مجمع البحرين، تهران، مرتضوی، سوم.
۳۰. طیب، مهدی، ۱۳۷۸، حجاب و حقوق زن در ترازوی اندیشه و ایمان، تهران، سفینه.
۳۱. غلامی، علی، ۱۳۹۱، مسأله حجاب در جمهوری اسلامی ایران، تهران، دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
۳۲. فاضل لنکرانی، محمد جواد، ۱۳۹۵، حجاب و نظام اسلامی، قم، مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)، دوم.
۳۳. فتاحی زاده، فتحیه، ۱۳۸۵، حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، قم، دفتر تبلیغات اسلامی قم، چهارم.

۳۴. فخر رازی، محمد بن عمر، ۱۴۲۰ق، مفاتیح الغیب، بیروت، دار احیاء التراث العربی، سوم.
۳۵. فراهانی منش، علیرضا، ۱۳۸۱، آزادی از دیدگاه علامه طباطبائی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، دوم.
۳۶. فراهیدی، خلیل بن احمد، ۱۴۰۹ق، العین، قم، نشر هجرت، دوم.
۳۷. فیروز آبادی، محمد بن یعقوب، ۱۴۱۵ق، قاموس المحيط، بیروت، دارالکتب العلمیه.
۳۸. قدردان قراملکی، محمد حسن، ۱۳۸۲، آزادی در فقه و حدود آن، قم، مؤسسه بوستان کتاب قم، اول.
۳۹. قرشی، علی اکبر، ۱۳۷۱، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ششم.
۴۰. کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۷ق، الکافی، مصحح: علی اکبر غفاری، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
۴۱. کیا دربندسری، علی، ۱۳۹۴، مدیریت بدن با تأکید بر نگرش اسلامی، تهران، آل یاسین.
۴۲. لیشی واسطی، علی بن محمد، ۱۳۷۶، عیون الحکم و المواعظ، قم، دارالحديث.
۴۳. محمدی ری شهری، محمد، ۱۳۸۶، دانش نامه عقاید اسلامی، قم، مؤسسه علمی-فرهنگی دارالحديث، دوم.
۴۴. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۴۰۳ق، بحارالانوار، تهران، دارالکتب الاسلامی.
۴۵. مرتضوی، حسین بن محمد بن فضل، ۱۳۸۳، ترجمه مفردات القرآن، چهارم.
۴۶. مطهری، مرتضی، ۱۳۹۴، آزادی بندگی، تهران، بینش مطهر.
۴۷. _____، ۱۳۷۸، آزادی معنوی، تهران، صدرا، بیست و چهارم.
۴۸. _____، ۱۳۷۵، پیرامون انقلاب اسلامی، تهران، صدرا، دوازدهم.

۴۹. _____، ۱۳۷۹، جهاد، تهران، صدرا، بیست و دوم.

۵۰. _____، بی تا، خدا در زندگی انسان، تهران، بینش مطهر.

۵۱. _____، ۱۳۸۵، مسأله حجاب، تهران، انتشارات صدرا، شست و هشتم.

۵۲. مصطفوی، حسن، ۱۴۳۰ق، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، بیروت، دارالکتب العلمیه، سوم.

۵۳. معین، محمد، ۱۳۸۶، فرهنگ معین، زرین، سوم.

۵۴. مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۴، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، اول.

۵۵. موسی، حسین یوسف، ۱۴۱۰ق، الافصاح فی فقه اللغة، قم، مکتب الاعلام الاسلامی، چهارم

۵۶. میرخندان، حمید، ۱۳۷۸، حجاب در فرهنگ اسلامی، تهران، مرکز امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری.

۵۷. نیلی پور، مهدی، ۱۳۸۲، فرهنگ فاطمیه، اصفهان، مرکز فرهنگی شهید مدرس، دوم.

۵۸. واعظی، منصور، ۱۳۹۲، عفاف و حجاب، تهران، کتاب نشر.

مقاله:

۵۹. ایازی، محمدعلی، ۱۳۸۶، کرامت انسان و آزادی در قرآن، بینات، (مؤسسه معارف اسلامی امام رضا (علیه

السلام))، پایگاه مجلات تخصصی نور (نور مگز)، شماره ۵۳.

۶۰. رسایی، محمد، اصل آزادی بیان در مکتب قرآن

۶۱. تعریف و انواع آزادی بیان، مجله پاسدار اسلام، تیر ۱۳۸۴ - شماره ۲۸۳

www.rahimpour.ir